

Datum
2024-12-05

Diariennr
KST 2024/325

Ert datum
2024-09-05

Ert diariennr
LI2024/01678

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan (SOU 2024:44)

Kammarrätten vill lämna följande synpunkter.

Myndighetssamarbete

I betänkandet föreslås att Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen ska samarbeta i fråga om särskild kontroll av bedrägligt eller vilseledande agerande i livsmedelskedjan. Myndigheterna ska bl.a. gemensamt ta fram en risk- och sårbarhetsanalys för offentlig kontroll. Vidare ska enligt förslaget Livsmedelsverket ansvara för att samordna Jordbruksverkets och Kemikalieinspektionens verksamhet på området. Vissa tjänstemän hos Livsmedelsverket ska också få medverka i Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets offentliga kontroll och ska då ha ”samma befogenhet som en tjänsteman vid den myndighet i vars verksamhet medverkan sker”. Vidare föreslås att Livsmedelsverket ska fatta beslut om sanktionsavgift även när en annan myndighet har konstaterat och utrett den överträdelse som ska föranleda sanktionsavgiften (avsnitt 20.8.8).

Enligt kammarrätten kan förslagen i denna del leda till en otydlig ansvarsfördelning mellan myndigheterna och till såväl principiella som praktiska utmaningar. Förslagen i denna del bör därför analyseras ytterligare.

Tvångsvist övertagande av andra myndigheters kontrollansvar

I betänkandet föreslås vidare att det ska införas en möjlighet för Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Livsmedelsverket att på eget initiativ, tvångsvis, ta över kontrollansvar från en länsstyrelse, en kommun eller någon med delegerade uppgifter i vissa mer komplicerade eller omfattande

Postadress

Box 2302
103 17 Stockholm

Besöksadress

Birger Jarls Torg 5

Telefon

08-561 690 00

E-post: kammarrattenistockholm@dom.se

Internet: www.kammarrattenistockholm.domstol.se

ärenden om fusk (avsnitt 17.3). Utredningens förslag innebär att exempelvis Livsmedelsverket kan ta över kontrollansvaret från en annan statlig förvaltningsmyndighet eller en kommun i dessa fall, på den grunden att myndigheten anser att den är mest lämpad att ha ansvaret. Kammarrätten efterfrågar ytterligare analys i denna del, bl.a. av hur förslaget förhåller sig till principen om myndigheters självständighet (12 kap. 2 § regeringsformen). Kammarrätten ställer sig även tveksam till utredningens bedömning när det gäller förslagets förenlighet med den kommunala självstyrelsen (avsnitt 22.6).

Sanktionsavgifter

Allmänt, avsnitt 20

I betänkandet föreslås att det införs en sanktionsavgift mot fusk i livsmedelskedjan. Enligt utredningen ska avgiftsskyldigheten bygga på ett strikt ansvar.

Fakultativ bestämmelse, avsnitt 20.8.4

Utredningen föreslår dock att sanktionsbestämmelsen ska vara fakultativ, dvs. att en sanktionsavgift *får* tas ut om förutsättningar föreligger. Vidare föreslår utredningen att det ska införas en bestämmelse som anger de omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om sanktionsavgift ska tas ut. Hänsyn ska då tas till bl.a. vissa subjektiva rekvisit, vilket innebär att beslutsmyndigheten – trots det strikta ansvaret – behöver utreda om det funnits uppsåt eller om aktören varit oaktsam samt om och i så fall hur detta ska påverka i frågan om påförande av sanktionsavgift. Enligt kammarrättens bedömning medför den föreslagna utformningen av regelverket en risk för tillämpningssvårigheter och i förlängningen att sanktionsavgifterna inte får önskad effekt. Kammarrätten förordar därför i stället en regel som innebär att sanktionsavgift *ska* tas ut i de fall som räknas upp i den föreslagna paragrafen.

Bestämmandet av sanktionsavgiftens storlek, avsnitt 20.8.6

Kammarrätten har inga synpunkter på utredningens förslag till huvudregel om hur sanktionsavgiftens storlek ska bestämmas, dvs. att avgiften fastställs till två gånger aktörens ekonomiska fördel till följd av överträdelsen. Det ligger i linje med det som anges i art. 139.2 kontrollförordningen.

Enligt kammarrättens mening kan dock förslaget om hur avgiften ska beräknas i andra fall leda till svårigheter i tillämpningen. Förslaget innebär att Livsmedelsverket ska fastställa avgiften med hänsyn till sådana omständigheter som också ska beaktas vid bedömningen av om sanktionsavgift ska tas ut, dvs. med hänsyn till bl.a. om överträdelsen varit uppsåtlig. Den enda begränsningen är att avgiften inte får vara högre än 50 miljoner kronor. Kammarrätten anser att det skulle bli en utmanande uppgift för beslutsmyndigheten och därefter domstolarna att bestämma storleken på en avgift enbart utifrån de angivna kriterierna. Förslaget innebär att det överlämnas till rättstillämpningen att, utifrån skönsmässiga bedömningar av omständigheterna i de enskilda fallen,

sätta ramarna för beräkningen av sanktionsavgiften i dessa fall. Utöver att systemet riskerar att bli tidsödande och oförutsägbart, kan sanktionsavgiften förlora sin effekt om den blir för låg i förhållande till aktörens omsättning eller riskera att slå ut aktörer om den blir för hög.

Precis som utredningen redogör för i betänkandet är det en relativt vanlig metod att koppla avgiften till en procentandel av aktörens årsomsättning. Det är också den alternativa metod som anges i art. 139.2 kontrollförordningen. Enligt kammarrätten är en sådan lösning att föredra. Genom kopplingen till aktörens årsomsättning låter sig överträdelsen översättas till en förutsägbar sanktionsavgift som kan verka avskräckande för den enskilde aktören. Det är också på det sättet som sanktionsavgifterna enligt livsmedelslagen i huvudsak ska beräknas.

Befrielse från sanktionsavgift, avsnitt 20.8.7

I betänkandet föreslås att aktören får befrias från att betala sanktionsavgift om det finns synnerliga skäl för det. Som en konsekvens av kammarrättens inställning som framgår ovan förespråkar domstolen i stället ett oskälighetsrekvisit med möjlighet till hel eller delvis befrielse, i likhet med bestämmelserna i livsmedelslagen och djurskyddslagen.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättslagmannen Johan Lundmark.
Föredragande har varit tf. assessorn Fanny Baltzer.

Johan Lundmark

Fanny Baltzer

Kopia till

Övriga kammarrätter

Hovrätterna

Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm

Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DÅ

Domstolsverket

Kammarrättens intranät

Tidningarnas telegrambyrå